

VÄIKE-MAARJA VALLA
EELARVESTRAATEEGIA
AASTATEKS 2023-2026

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS.....	3
1.2. EELARVESTRATEEGIA STRUKTUUR JA PROGNOOSIMISPROTSESS.....	4
1.3. PROGNOOSI EELDUSED.....	5
2. MAJANDUSLIK OLUKORD RIIGIS	7
3. VÄIKE-MAARJA VALLA MAJANDUSLIKKU ARENGUT MÕJUTAVAD TEGURID.....	9
4. PÕHITEGEVUSE EELARVE.....	11
5. INVESTEERIMISTEGEVUS.....	15
6. FINANTSEERIMINE.....	17
8. NETOVÕLAKOORMUS	18
9. KOKKUVÕTE.....	20

1. SISSEJUHATUS

Väike-Maarja vallavalitsuse tegevuse lähtealuseks on valla arengukava koos tegevuskava ja eelarvestrateegiaga. Valla eelarvestrateegia koostamise peaesmärgiks on kindlustada eelarvepoliitika pikemaajalise jätkusuutliku arengu tagamine ning iga-aastane tulude/kulude planeerimine. Eelarvestrateegia annab rahalised orientiirid valla võimalustest arengukavas kavandatud tegevuste realiseerimiseks.

Arengukava koos eelarvestrateegiaga on alus iga-aastase vallaeelarve prioriteetide määramisel. Eelarve kaudu tagatakse valla arenguks vajalikud ressursid kalendriaasta jooksul. Väike-Maarja valla arengukavas püstitatud eesmärkide ja vastavate tegevuste elluviimiseks on vajalik kindlustada valla tulubaasi stabiilsus ja jätkusuutlikkus ning finantsiline iseseisvus.

Käesolev eelarvestrateegia on koostatud kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse (edaspidi KOFS) § 20 ja kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (edaspidi KOKS) § 37² alusel ja selle koostamise hetkel kasutada olnud teabest ja poliitilistest seisukohtadest lähtuvalt.

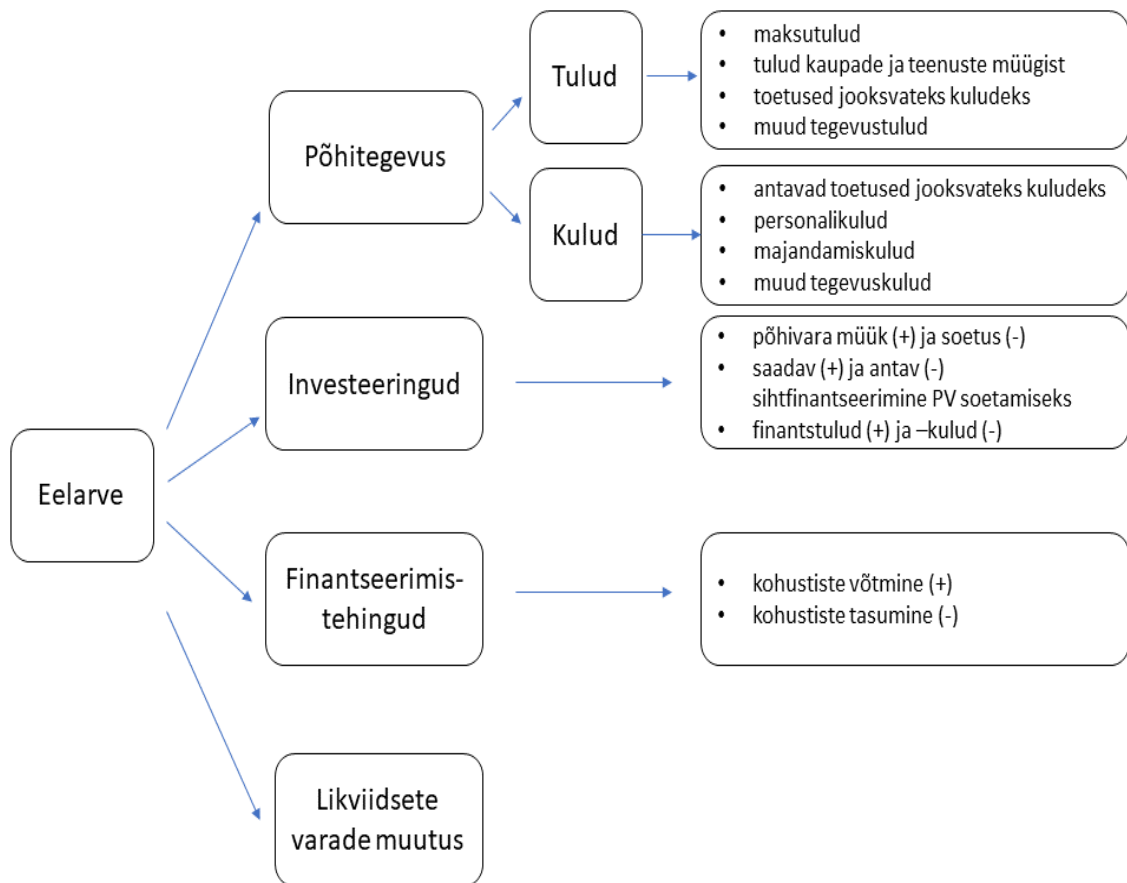
Eelarvestrateegia koostatakse neljaks eelseisvaks eelarveaastaks ning seda korrigeeritakse vajadusel igal aastal tulenevalt majanduskeskkonnas toimuvatest muutustest. Põhilisteks valla finantsolukorda iseloomustavateks näitajateks eelarvestrateegias on põhitegevuse tulem, investeerimistegevuse osakaal ja netovõlakoormus. Nimetatud näitajate abil saab ülevaate valla omafinantseerimisvõimekusest ning uute laenukohustiste võtmise vajadustest ja võimalustest.

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia planeerimisel on eesmärkideks seatud:

- positiivne põhitegevuse tulem;
- investeringute püsivalt kõrge osakaal kogukuludest;
- võlakoormuse võimalikult madal tase;
- erinevate toetusmeetmete kaasamine vajalike investeringute teostamiseks;
- finantsdistsipliini tagamise meetmetest kinnipidamine.

1.2. EELARVESTRAATEEGIA STRUKTUUR JA PROGNOOSIMISPROTSESS

Eelarvestrateegia on koostatud vastavalt *joonisel 1* toodud eelarve struktuurile.

Joonis 1: Eelarve struktuur

Eelarvestrateegia prognoosimisprotsess koosnes neljast etapist:

- põhitegevuse tulude ja kulude prognoosimine,
- investeerimistegevuse prognoosimine vastavalt arengukavale,
- laenu võtmise vajaduse ja võimaluste väljaselgitamine ning kalkuleerimine,
- likviidsete varade muutuse leidmine ja valla netovõlakoormuse arvutamine.

1.3. PROGNOOSI EELDUSED

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia koostamisel on tulude ja kulude arvutamisel lähtutud eelnevate aastate kogemustest, Eesti Panga (EP) majandusprognoosist¹ ning valla arengukavas sätestatud eesmärkidest. Arengukava ja eelarvestrateegia käesoleva perioodi läbivaks märksõnaks on keskendumine energiasäästule ja roheenergia kasutuselevõtule, seejuures on prioriteetseteks valdkondadeks haridus ja sotsiaalne kaitse. Lisaks eeltoodule on perioodil 2023-2026 valla arengukavas kavandatud järgmised tegevussuunad.

Üldvalitsemise valdkonnas on suund endiselt efektiivsuse ja kvaliteedi suurendamisele, kavas on teenistujatele erialase hariduse ja koolituse võimaldamine, teenistujate töötingimuste parandamine, vallavara efektiivsem kasutus.

Hariduse valdkonna põhirõhk on suunatud seadusega omavalitsusüksusele pandud ülesannete täitmisele. Prioriteetideks on turvalise õppe- ja töökeskkonna loomine, õppekorralduse ja kasvatuses täiustamine, üldharidusvaldkonna koolivõrgu säilitamine, noortele ajakohaste ja mitmekülgsede huvitegevuste loomine. Oluliseks peetakse haridustöötajate pädevuse ja motiveerituse tõstmist ning kogukonnas olevate võimaluste kaasamist õppekavadesse. Suuremateks investeeringuobjektideks on kavandatud Rakke uue lasteaiahoone projekteerimine ja ehitamine, Väike-Maarja lasteaiahoone rekonstrueerimine ja energiatõhususe tõstmine, erinevad tööd Väike-Maarja Gümnaasiumis, noortekeskusele uute ruumide projekteerimine ja ehitamine Rakkes ning Simuna haridus- ja kogukonnakeskuse väljaarendamine.

Kultuuri valdkonnas on eesmärgiks toimiv mitmekesine tegevus, kultuuripärandi säilimine ja eksponeerimine, valla mainet ja atraktiivsust suurendavate kultuuri- ja spordisündmuste korraldamine ja toetamine, koostöövõrgustike (sh turism) loomine. Valdonna suurim investeering on Väike-Maarja Seltsimaja fassaadi renoveerimine.

Sotsiaalse heaolu valdkonnas on prioriteediks laste arenguks soodsa keskkonna loomine, hoolekandeteenuste mitmekesistamine ja kvaliteedi tõstmine, eakatele ja erivajadustega inimestele tingimuste loomine igapäevaseks toimetulekuks, erivajadustega lastele vajalike tugiteenuste

¹ Kallas, R jt. Rahapoliitika ja Majandus. 2 2022

tagamine, terviseedendamise projektide elluviimine. Sotsiaalvaldkonna investeeringud on suunatud sotsiaalmajade renoveerimisse ja Väike-Maarja Hooldekodus tehnosüsteemide uuendamisse ja energiasäästlikkuse tõstmisele.

Majanduse valdkonna prioriteetid on elu- ja ettevõtluskeskkonna atraktiivsuse suurendamine. Tehakse koostööd riiklike, Lääne-Viru maakonna ja PAIK piirkonna ettevõtluse arendamise tugistruktuuridega. Tähelepanu all on munitsipaalhoonete renoveerimine, sh taastuenergia-lahenduste kasutuselevõtmine valla hoonetel, teede korrastamine, kergteede võrgustiku laiendamine, välisvalgustuse rekonstrueerimine, ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni arendus, parkide ja haljasalade olukorra parendamine. Valdonna suurim investeering on Väike-Maarjasse kavandatud üürimaja.

Lisaks arengukavas kokku lepitud prioriteetidele tegevusvaldkondades on eelarvestrateegia koostamisel lähtutud ka alltoodud majanduslikest eeldustest:

1. Väike-Maarja vallas elab Statistikaameti andmetel 01.01.2022 seisuga 5704 inimest (5828 (2021), 5870 (2020) ja 5948 (2019)), st inimeste arv on langustrendis;
2. Eesti majanduskasv aeglustub, samas hinnatase tõuseb. COVID-19 järgselt taastuma hakanud majandusele andis uue löögi Vene-Ukraina sõja puhkemine, mis on mõjutanud märkimisväärselt toormehindu, mõningaid eksporditurge ja tarneahelaid ning põhjustanud tuntavat üldist hindade tõusu.
3. Hinnakasvu aeglustumist on oodata 2023. aastal, kuid hinnatase jääb varem prognoositust kõrgemaks. Elukalliduse tõusu leevendab palgataseme tõus (2022. aastal ületab 10%).
4. Tööturu seis oli 2022. aasta alguses väga tugev. Maksu- ja Tolliameti andmetel ületas palkaanute arv 2022. aasta I kvartalis kriisieelset taset peaaegu 1% võrra.
5. Koos elanike arvu langusega vallas on ka maksumaksjate arv languses;
6. Residendist füüsiliste isikute deklareeritud brutotulult laekub maksumaksja elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele tulumaksu 11,96%;
7. Uusi täiendavaid kohalikke makse vaadeldaval perioodil ei kehtestata;
8. Euroala praegune majanduspoliitiline kurss oluliselt ei muutu.

2. MAJANDUSLIK OLUKORD RIIGIS

Eesti Pank prognoosib Eesti majanduskasvu aeglustumist. Juba enne Vene-Ukraina sõja puhkemist piirasid tootmisressursside täiskoormatus ja pakkumispuused piirangud kiiret majanduskasvu. Veebruaris puhkenud sõda ning selle tõttu kehtestatud sanktsioonid on kiirendanud hinnatõusu, põhjustanud tarneahelate katkemist ja osade sihtturgude kadumist.

Eesti hinnakasv on olnud euroala hoogsaim peamiselt energia ulatuslikuma kallinemise tõttu. Kasvavad energiahinnad kanduvad ka teiste toodete ja teenuste hindadesse. Kuna gaasi, elektri ja nafta tulevikutehingud lähiajal odavnemist ei näita, jääb tarbijakorvi hinnatase kõrgeks pikaks ajaks. Euroala keskmisest enam kui kahekordsele hinnatõusule on täiendavalt hoogu andnud II pensionisambast välja võetud raha ja riigi kulutuste suurenemine.

Euroopa Keskpank plaanib tõsta baasintressimäärad tagasi 2% lähedale. Intressitõus kergitab läbi EURIBORi laenu hinda ka Eesti kodumajapidamistele ja ettevõtetele, kuid selle jahutav mõju Eesti majandusele ja hinnakasvule on aeglane.

Tööturu seis oli 2022. aasta alguses väga tugev. Maksu- ja Tolliamet andmetel ületas palka saanute arv 2022. aasta I kvartalis kriisieelset taset peaaegu 1% võrra. Tööpuuduse määr 2022. aasta I kvartalis oli 5,5%. Keskmise palga kasv jätkas 2022. aasta alguses kiirenemist ja oli aastavõrdluses 8,1%.

Hinnatõus on käesoleval aastal järjest kiirenenud. Hinnakasvu taga on peamiselt energia ja toidutoorme kallinemine maailmaturul. Tööstuskaupade ja teenuste tarbimisnõudlust soosib tugev palgakasv ja see, et eelmiste aastate jooksul on majapidamistele kogunenud hulgaliselt sääste.

	2021	2022*	2023*	2024*
majanduse maht jooksevhindades mld (€)	30,59	34,32	36,17	38,27
majanduskasv püsihindades** (%)	8,2	1,5	1,9	3,1
hinnatõus (%)	4,6	15,1	4,3	1,9
töötus (%)	6,2	5,6	6,8	6,6
keskmine brutopalk (€)	1547	1713	1854	1966
keskmise palga muutus (%)	-2,4	-3,7	-3,2	-3,0

Tabel 1. Majandusprognosis põhinevate kaupade (allikas: Eesti Pank)

Kokkuvõtvalt võib öelda, et EP prognoosi kohaselt Eesti majanduskasv lähiajal aeglustub, samuti aeglustub hinnatõus, kuid püsib veel mõnda aega suhteliselt kõrgel tasemel. Tööturu olukord on hea, palgad kasvavad, kuid netopalgakasvu mõjutab hindade tõus.

3. VÄIKE-MAARJA VALLA MAJANDUSLIKKU ARENGUT MÕJUTAVAD TEGURID

2017. aasta haldusreformi käigus liideti Väike-Maarja vallaga Rakke vald. Valla suurus on nüüd 682,43 km². Vallas on 4 alevikku (Väike-Maarja, Rakke, Simuna, Kiltsi) ja 64 küla. Valla keskuseks on Väike-Maarja alevik.

Väike-Maarja valla elanike arv rahvastikuregistri andmetel seisuga 01.01.2022 on 5704. Nii Väike-Maarja valla elanike arv kui ka tööealiste elanike arv on langustrendis ning tuleb teha jõupingutusi, et neid näitajaid kasvatada. Väike-Maarja vald on suutnud vaatamata demograafilise olukorra halvenemisele säilitada finantsvõimekuse rahuldava taseme ja panustada vallale vajalike investeeringute teostamisse. Hoolimata maapiirkonnale omastest majandusprobleemidest on ettevõtlusaktiivsus vallas püsinud stabiilse ja mitmekesisena.

Perioodi eesmärgiks on Väike-Maarja valla elukeskkonna jätkuv parendamine tagades erinevate valdkondade tasakaalustatud ja jätkusuutlik areng. Prioriteetideks on investeeringud energia- säästu- ja roheenergia lahenduste kasutuselevõtmisele fookusega eelkõige hariduse- ja sotsiaalvaldkonnale.

Piirkonna ettevõtete peamised tegevusalad on taime- ja loomakasvatus, kaubandus, teenindus, transport, ehitus, masinate ja seadmete remont, saematerjali tootmine. Majanduselu edendamiseks on paikkond avatud väljastpoolt tulevatele investeeringutele. Väike-Maarja valla elanike tööhõivet iseloomustab seotus Rakvere linnaga ja kohalike suuremate tööandjatega.

Väike-Maarja valla lähimineviku finantsnäitajaid võib iseloomustada alljärgnevate tunnuste abil:

Tugevused

- Mõistlik võlakoormuse tase.
- Omafinantseerimisvõimekuse väärtus on üle 1,0. Vald suudab panustada omavahenditest piirkonna arengusse.
- Tulude (sh tulumaksu laekumine) kasv.
- Investeeringute suurenemine, kaasrahastamise leidmise võimekus.
- Mitmekesine ettevõtlus.

Nõrkused

- Elanike arv on vähenenud ning elanikkond vananeb, see on pidurdanud valla tulubaasi kasvu ning üldist arengut.
- Maksumaksjate arvu langustrend.
- Sõltuvus riigieelarvest.
- Piirkonna keskmine brutopalk jääb riigi keskmisele alla.

Käesolevas eelarvestrateegias on põhitegevuse tulude ja kulude prognoosimisel lähtutud rahandusministeeriumi ja Eesti Panga prognoosidest ning valla eelarve eelnevate aastate dünaamikast.

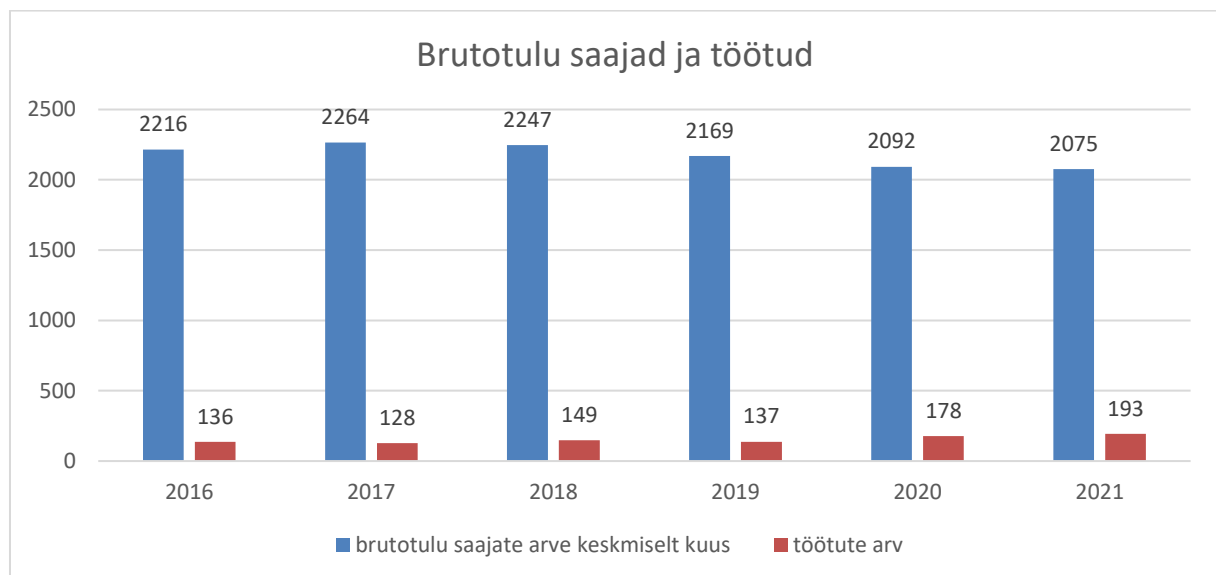
4. PÕHITEGEVUSE EELARVE

KOFS järgi jagunevad tulud põhitegevuse ja investeerimistegevuse tuludeks. Põhitegevuse tulud on jaotatud oma sisult nelja valdkonda: maksutulud, tulud kaupade ja teenuste müügist, saadavad toetused tegevuskuludeks ja muud tegevustulud.

Põhitegevuse tulude kasv on prognoositud tarbijahinnaindeksi alusel (va füüsilise isiku tulumaks), kuid siiski mitte liiga optimistlikult. Enamik kasvust tuleneb füüsilise isiku tulumaksu (FIT) laekumise suurenemisest.

Kõige suurema osakaaluga põhitegevuse tululiik on FIT, moodustades valla eelarvetuludest 44-45%. Enim mõjutavad tulumaksu laekumist maksumaksjate arv, keskmine brutosissetulek, tööhõive ning FIT laekumise brutotulu protsent (riigi keskvalitsuse otsusel). Lisaks eelnevale on FIT laekumise planeerimisel aluseks eelnevate aastate FIT laekumine ning prognoositav elanike ja maksumaksjate arv Väike-Maarja vallas ning sõjast tingitud mõju.

Joonisel 2 on näha aasta keskmine brutotulu saajate ja töötute arvu dünaamika.

Joonis 2. Aasta keskmine brutotulu saajate ja töötute arv 2016-2021 (allikas: Statistikaamet)

Tulumaksu laekumiste võrdlus (tabel 2) näitab kasvutrendi. Samas peab prognooside koostamisel arvestama, et võimalike tagasilöövide korral ei tekiks olulisi tagasiminekuid valla eel-

arves. Alljärgnevas tabelis on esitatud FIT laekumise võrdlus alates 2018. aastast. Muutuse protsent on kasv konkreetse kuu kohta võrreldes eelmise aasta sama perioodiga.

FIT laekumine	2018	2019	2020	Muutus (%)	2021	Muutus (%)	2022	Muutus (%)
jaanuar	294 636	298 008	331 097	11,1	333 158	0,6	367 117	10,2
veebruar	296 597	324 827	336 954	3,7	338 707	0,5	376 479	11,2
märts	334 216	362 533	384 001	5,9	378 700	-1,4	408 197	7,8
aprill	322 413	340 996	370 511	8,7	379 213	2,3	394 236	4,0
mai	317 176	347 155	347 061	0,0	366 388	5,6	388 338	6,0
juuni	359 926	367 987	352 286	-4,3	388 354	10,2	479 256	23,4
juuli	316 350	354 718	351 625	-0,9	374 800	6,6		
august	315 956	352 177	350 925	-0,4	377 606	7,6		
september	318 341	353 583	354 133	0,2	365 972	3,3		
oktoober	319 395	350 319	356 614	1,8	443 941	24,5		
november	346 038	354 208	365 590	3,2	380 382	4,1		
detsember	395 383	421 971	429 156	1,7	474 686	10,6		
KOKKU	3 936 427	4 228 482	4 329 953		4 601 907			

Tabel 2. FIT laekumise võrdlus eurodes eelnevatel aastatel.

Maamaks on riiklik maks, mis laekub täies ulatuses KOV eelarvesse. Üldine maamaksu määr alates 2021. aastast on 2,5% ha kohta ning haritava maa ja loodusliku rohumaa maamaksu määr 2,0% ha kohta.

Tulud kaupade ja teenuste müügist moodustavad valla eelarvetuludest ligikaudu 10%. Eelarvestrateegiasse on prognoositud laekumised lähtudes 2020. ja 2021. aasta eelarvesse laekunud summadest ning kasv prognoositavateks aastateks lähtudes kaupade ja teenuste hindade üldisest kallinemisest. Põhiosa tuludest laekub Väike-Maarja Hooldekodu ja haridus- asutuste tegevusest (kohatasud, toiduraha jmt) ning elamu- ja kommunaalmajandusest.

Saadavad toetused moodustavad valla eelarve tuludest olulise osa ehk ligikaudu 41%. Toetusfond toetab kohalikke omavalitsusi konkreetsete ülesannete täitmisel. Toetusfond koosneb valdkondlikest toetusliikidest, võimaldades katta õpetajate tööjõukulusid, tagada koolilõunat, maksta toimetulekutoetusi ja hooldada kohalikke teid. Tasandusfondi eesmärk on ühtlustada omavalitsuste võimalusi avalike teenuste osutamisel.

Toetuste kavandamisel on arvestatud, et need järgivad üldise majanduskasvu liikumist. Toetusfondist laekuvate summade planeerimisel on aluseks võetud eelnevate aastate dünaamika. Tasandusfondist laekuvate summade kasvuks on eelarvestrateegia perioodil planeeritud kuni 4%.

Lisaks tasandus- ja toetusfondi summadele on eelarvestrateegias arvestatud muud sihtotstarbelised toetused (eelkõige projektipõhised toetused). Muud laekumised on prognoositud arvestades senist laekumise dünaamikat.

Põhitegevuse kulud on jaotatud eraldi antavateks toetusteks ja muudeks tegevuskuludeks (mis omakorda koosnevad personalikuludest, majandamiskuludest ja muudest kuludest). Põhitegevuse kulude planeerimisel on arvestatud eelnevate aastate kulude dünaamikat ning arvestades arengukavas sätestatud eesmärgid ja prognoosi eelduseid.

Kulude mahu kasvul on mitu välist põhjust:

- Riigi keskvalitsuse otsused, nt alampalga kasv. Alampalga kasvuga tõusevad ka kõrgemate töötasudega töötajate palgad. Vald panustab igal aastal personalikuludesse arvestatava osa põhitegevuse kuludest, et tagada konkurentsivõimeline palgatase ning kvalifitseeritud ja motiveeritud personal.
- Riigi eelarve eraldised tegevuskulude toetuseks suurenevad. Näiteks toetused sotsiaalseteks garantiideks, teede hoolduseks ja mitmesugusteks projektitoetusteks.
- Üleüldine hindade tõus, mis suurendab kaupade ja teenuste maksumusi. Samas on arvestatud energiasäästlikkuse suurendamiseks tehtud investeeringutega ning neist loodetava kulude kokkuhoiuga.

Eelarvestrateegia põhitegevuse kulude planeerimise põhialused olid:

- Põhitegevuse kulude kasv peab jääma väiksemaks põhitegevuse tulude kasvu tempost;
- Kuigi inflatsioon suurendab mitmeid sisendeid, siis eesmärk on hoida majandamiskulud stabiilsena;
- Hallatavate asutuste töötajatele tagada eelarvestrateegia perioodil võrreldav palgakasv vähemalt Lääne-Viru maakonna keskmise palgakasvuga;
- Optimeerida taristu ülalpidamiskulusid ja vabaneda mittevajalikest varadest;

- Optimeerida juhtimist, tõsta töötajate motivatsiooni ja pädevusi ning võimekust teha tööd produktiivsemalt.

Väike-Maarja valla põhitegevuse kuludest on suurima osakaaluga personalikulud, moodustades tegevuskuludest ligikaudu 62%, järgnevad majandamiskulud kuni ligikaudu 33%, antavad toetused ligikaudu 3-4% ning muud tegevuskulud ligikaudu 1%.

Põhitegevuse tulem võrdub põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahega. KOFS järgi ei ole põhitegevuse tulemi negatiivne väärtus üldjuhul lubatud. Kui põhitegevuse tulemi väärtus on negatiivne, siis see tähendab, et omavalitsus ei suuda katta jooksvate tulude arvelt jooksvaid kulusid. Sellisel juhul finantseeritakse põhitegevuse kulusid põhivara müügi ja reserve arvelt. Ühekordsete tulude arvelt põhitegevuse kulude finantseerimine pikemal perioodil on riskantne ning nende tulude kehvema laekumise korral võib tekkida oht sattuda finantsraskustesse ning omavalitsuses ei ole tagatud põhitegevuse rahastuse jätkusuutlikkus.

Väike-Maarja valla põhitegevuse tulemi väärtused prognoosiperioodi jooksul on igal prognoosiperioodi aastal positiivsed (toodud tabelis 3).

	2022 eeldatav täitmine	2023	2024	2025	2026
Põhitegevuse tulud	10 638	10 954	11 401	11 902	12 513
Põhitegevuse kulud	10 495	10 699	11 001	11 322	11 649
Põhitegevuse tulem	143	255	400	580	864

Tabel 3. Põhitegevuse tulem aastatel 2022-2026 (tuh €)

Andmetest on näha, et põhitegevuse tulem on igal aastal positiivne ning kasvujoones. Samas alljärgnevatest peatükkidest selgub, et järgnevatel aastatel ei suuda põhitegevuse tulemi positiivne väärtus katta ära kogu investeerimistegevuseks vajaminevat summat ning nende vahe tuleb finantseerida laenudega.

5. INVESTEERIMISTEGEVUS

Investeeringustegevuse eelarveosa koosneb investeeringuteks saadavatest tuludest ning investeeringustegevuse kuludest.

Investeeringustegevuse eelarve on kogu strateegia perioodi jooksul olulise osakaaluga kuludest ning investeeringustegevuse kuld ületavad investeeringuteks saadavaid tulusid. Investeeringustegevuse teostamist võimaldab positiivne põhitegevuse tulem, planeeritud saadavad projektitoetused ja ka võõrkapitali kasutamine. Kuna põhitegevuse tulem on positiivne ja kasvutrendis, on valla võimalus panustada investeeringustegevusse ehk teisisõnu: investeeringute tegemise võimekus sõltub valla omafinantseerimise võimekusest. Olulised on põhitegevuse tulemi ja investeeringustegevuse tulemi vahetõrd ning investeeringute sotsiaalmajanduslikud mõjud.

Eelarvetraategias on arvestatud kõigi valla arengukavas planeeritud projektide elluviimisega, alltoodud tabelist 4 on näha investeeringute maht valdkondade ja eelarveaastate kaupa.

	2023 eelarve	2024 eelarve	2025 eelarve	2026 eelarve
01 Üldised valitsussektori teenused	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>				
04 Majandus	954 000	1 062 000	994 000	1 102 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	284 980	234 000	291 400	431 400
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	669 020	828 000	702 600	670 600
05 Keskkonnakaitse	109 000	15 000	15 000	15 000
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	109 000	15 000	15 000	15 000
06 Elamu- ja kommunaalmaajandus	230 000	105 000	800 000	1 650 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	85 000	44 900	374 000	487 500
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	145 000	60 100	426 000	1 162 500
07 Tervishoid	0	0	0	0
<i>sh toetuse arvelt</i>				
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>				
08 Vabaaeg, kultuur ja religioon	180 000	90 000	125 000	50 000
<i>sh toetuse arvelt</i>		37 500		
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	180 000	52 500	125 000	50 000

09 Haridus	962 000	1 377 000	2 642 000	512 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	462 000	832 900	1 725 000	350 000
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	500 000	544 100	917 000	162 000
10 Sotsiaalne kaitse	310 000	20 000	20 000	20 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	26 400			
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	283 600	20 000	20 000	20 000
KÕIK KOKKU	2 745 000	2 669 000	4 596 000	3 349 000
<i>sh toetuse arvelt</i>	858 380	1 149 300	2 390 400	1 268 900
<i>sh muude vahendite arvelt (omaosalus)</i>	1 886 620	1 519 700	2 205 600	2 080 100

Tabel 4. Investeeringustegevus valdkondade lõikes perioodil 2023-2026

6. FINANTSEERIMINE

Eelarve tulem võrdub põhitegevuse eelarveosa ja investeerimistegevuse eelarveosa summaga. Prognoosi aastatel on eelarve tulem negatiivne, kuna investeerimistegevus on oluliselt suurem põhitegevuse tulemist. Negatiivne eelarve tulem tuleb katta kas laenuga või likviidsete varade arvelt. Kuigi tehtavad investeerimiskulutused mõjutavad negatiivselt valla finantspositsiooni suurendades võlakoormust, tuleb arvestada investeeringute sotsiaalmajanduslikku kasutegurit ning võõrkapitali hinda võrreldes inflatsiooniga.

Väike-Maarja valla finantseerimistegevus on kavandatud põhimõttel, et investeeringuteks kasutatakse võimalikult palju omavahendeid ning võetakse võimalikult vähe laenu. Siiski on vald eelarvestrateegia perioodiks prognoosinud investeeringute teostamiseks laenu võtta. Eelarvestrateegias planeeritud võlakohustiste kasv on arvestatud lähtudes finantsdistipliini tagamise meetmetest ning valla netovõlakoormus jääb KOFIS-is sätestatud piirmäära sse.

8. NETOVÕLAKOORMUS

Finantsdistsipliini tagamiseks sätestab KOFS finantsdistsipliini tagamise meetmed, milleks on kinnipidamine KOV põhitegevuse tulemi lubatavast väärtusest ja kinnipidamine netovõlakoormuse ülemmäärast. Netovõlakoormus on võlakohustiste ja likviidsete varade kogusumma vahe aruandeaasta lõpu seisuga. KOFS sätestab, et netovõlakoormus võib aruandeaasta lõpul ulatuda lõppenud aruandeaasta kuuekordse põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vaheni, kuid ei tohi ületada sama aruandeaasta põhitegevuse tulude kogusummat, ning kui nimetatud kuuekordne põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahe on väiksem kui 60% vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest, võib netovõlakoormus ulatuda kuni 60%ni vastava aruandeaasta põhitegevuse tuludest. 2020. aastal tõsteti seoses koroonaviirusest tuleneva majandusliku ebastabiilsusega ajutiselt netovõlakoormuse lubatud määrasid 80%ni kuni aastani 2024, misjärel see hakkab 5% võrra aastas langema, kuni jõuab 60%ni.

Väike-Maarja valla netovõlakoormuse summalsed näitajad on toodud alljärgnevas tabelis:

	2022 eeldatav täitmine	2023	2024	2025	2026
Netovõlakoormus (eurodes)	3 371	4 890	5 992	7 571	8 751
Netovõlakoormus (%)	31,7%	44,6%	52,6%	63,6%	69,9%
Netovõlakoormuse ülemmäär (eurodes)	8 510	8 763	9 121	8 927	8 759
Netovõlakoormuse individuaalne ülemmäär (%)	80,0%	80,0%	80,0%	75,0%	70,0%
Vaba netovõlakoormus (eurodes)	5 139	3 873	3 129	1 355	8

Tabel 6. Väike-Maarja valla võlakoormus 2022-2026 (tuh €)

KOFS näeb ette finantsdistsipliini tagamise meetmed kogu kohaliku omavalitsuse arvestusüksusele, kuhu kuuluvad lisaks kohaliku omavalitsuse üksusele ka konsolideerimisgruppi kuuluvad sõltuvad üksused. Sõltuv üksus on raamatupidamise seaduse mõistes kohaliku omavalitsuse üksuse otsese või kaudse valitseva mõju all olev üksus, kes on saanud kohaliku omavalitsuse üksuselt, riigilt, muult avalik-õiguslikult juriidiliselt isikult või eelnimetatud isikute valitseva mõju all olevatelt üksustelt üle poole tuludest või kes on saanud toetust ja renditulu kohaliku omavalitsuse üksustelt ja nende valitseva mõju all olevatelt üksustelt rohkem kui 10 protsenti vastava aasta põhitegevuse tuludest.

Väike-Maarja valla arvestusüksusesse kuuluvad OÜ Pandivere Vesi ja Väike-Maarja Tervisekeskus OÜ. Väike-Maarja Tervisekeskus OÜ on arvestusüksusele tervikuna väikese finantsilise mõjuga ning vald sellesse olulisi investeeringuid eelarvestrateegia perioodil ei kavandata.

Väike-Maarja valla konsolideeritud arvestusüksuse võlakohustised strateegia perioodi jooksul kasvavad, netovõlakoormus suureneb ning moodustab prognoosiperioodi viimasel aastal 69,9% põhitegevuse tuludest. See jääb maksimaalse netovõlakoormuse (70%) piiresse.

Kõikide investeerimisplaanide realiseerumise korral on perioodi lõpuks planeeritud arvestusüksuse netovõlakoormuseks (Väike-Maarja vald + Pandivere Vesi OÜ + Väike-Maarja Tervisekeskus OÜ) 8,8 miljonit eurot. Kumbki konsolideerimisgruppi kuuluv üksus ei kavanda laenu võtta.

9. KOKKUVÕTE

Väike-Maarja valla eelarvestrateegia koostamise aluseks on valla arengukava koos tegevuskavaga. Samuti on strateegia koostamisel arvestatud valla demograafiliste arengusuundade ja majanduslike arengutega riigis ja maailmas. 2020. aastal alanud koroonaviirusest põhjustatud kriisist on majandus tänaseks taastunud, kuid arvestada tuleb sõjaolukorrast tingitud majandusmõjudega.

Siiski on Väike-Maarja valla konsolideeritud majandusüksuse põhitegevuse tulude ja kulude suhe positiivne kogu eelarvestrateegia perioodil ning kasvavas trendis. Samas arvestusüksuse eelarve tulem on negatiivne, kuna vajalikud investeerimiskohustused ületavad investeerimiseks kasutada olevat põhitegevuse tulude ja põhitegevuse kulude vahet. Investeerimistegevusi saab finantseerida täiendava laenurahaga, kuna tänane laenukoormuse suhteliselt madal tase annab võimaluse kaasata täiendavaid finantsvahendeid. Eelarvestrateegia perioodi jooksul püsib valla põhitegevuse tulem positiivne ning omavalitsusel on võimalik panustada vajalikku investeerimistegevusse.

Seoses EL rahastusvõimalustega on oluline, et Väike-Maarja vallal säiliks ka edaspidi piisavalt vaba investeerimisvõimekust, et oleks võimalus oluliste investeeringute puhul kaasata EL toetusmeetmete rahalisi vahendeid.

Eelarvestrateegia lisaks on arvestustabel, mis on esitatud tabelitena vastavalt rahandusministeeriumi vormile (Lisa 3).